

NVBR

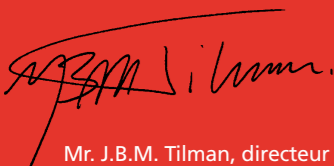
uitgangspuntennotitie risicobeheersing



Voorwoord

De ruimte in Nederland is een steeds schaarser wordend goed. Met het uitbreiden van de industrie, de woongebieden en de complexe infrastructuur nemen uiteraard ook de risico's toe. Hoewel we deze nooit helemaal kunnen wegnemen, willen wij de risico's tot een aanvaardbaar niveau beperken. Wat aanvaardbaar is, vergt een politieke afweging.

In deze turbulente tijd vol verandering is het goed om stil te staan bij wat we willen bereiken en hoe we dat willen doen. Daarom hebben wij nu deze Uitgangspuntennotitie Risicobeheersing opgesteld. Deze geeft richting aan de inspanningen van de NVBR op dit soms weerbarstige beleidsveld. Wij werken daarbij nauw samen met al onze leden en onze partners in veiligheid. Wij hopen ook in de toekomst op u te kunnen blijven bouwen.



Mr. J.B.M. Tilman, directeur NVBR

Inhoudsopgave

3

1	Ontwikkeling risicobeheersing	5
2	Doelen risicobeheersing	6
2.1	Scherpe verantwoordelijkheidsverdeling en een verhoogd veiligheidsbewustzijn	6
2.2	(Brand)veiligheid als maatschappelijke afweging	8
2.3	Wet- en regelgeving	10
2.4	Toezicht, controle en handhaving	13
3	Interne randvoorwaarden	14
	Colofon	15



1 Ontwikkelingen risicobeheersing

In Nederland gebruiken we onze leefomgeving steeds intensiever. Dit schept kansen voor wonen, werken, recreatie en economische ontwikkeling.

De grote dichtheid van activiteiten brengt ook risico's met zich mee. Risico's horen bij ontwikkeling en zijn nooit helemaal uit te sluiten. In de huidige samenleving maken we met elkaar afspraken (onder meer in wet- en regelgeving) over een maatschappelijk geaccepteerd niveau van veiligheid, waarbij alle betrokken partijen hun verantwoordelijkheid nemen. De NVBR wil als brancheorganisatie voor de brandweer en rampenbestrijding, met haar specifieke kennis op het terrein van fysieke veiligheid een bijdrage leveren aan de veiligheid in Nederland.

De uitgangspunten in deze notitie (hoofdstuk 2) zijn hierbij richtinggevend voor de bijdrage van de NVBR. Concreet zal het dossier risicobeheersing zich de komende jaren kenmerken door de volgende ontwikkelingen:

- Verdergaande deregulering (Commissie Dekker, Commissie Oosting, Wabo, Gebruiksbesluit 2^e fase, nieuw Bouwbesluit);
- Ontwikkeling van omgevingsdiensten (Commissie Mans);
- Opstellen en uitvoeren van werkprogramma dat volgt uit het Actieprogramma Brandveiligheid;
- De Wet Veiligheidsregio's en de bijbehorende besluiten (Besluit Veiligheidsregio's, Besluit Personeel Veiligheidsregio's);
- Transport van gevaarlijke stoffen (Basisnet en bijbehorende besluiten);
- Betere verankering van de zorg voor bedrijfshulpverlening in een nieuw besluit met een grondslag in de Woningwet, Arbowet en de Wet Veiligheidsregio's;
- Ontwikkeling van het nieuwe Besluit Buisleidingen;
- Uitwerking van de adviezen van de Adviesraad Gevaarlijke Stoffen en de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.

De uitgangspunten in deze notitie worden zoveel mogelijk meegenomen in het project 'Strategische Reis', dat de NVBR is gestart in samenwerking met het Veiligheidsberaad. Hiermee wordt recht gedaan aan het belang van risicobeheersing voor de toekomst van de brandweer. In het project werken we aan een nieuw bedrijfsvoeringsmodel voor de brandweer, om het hoofd te kunnen bieden aan de actuele ontwikkelingen.

Om een volwaardige partner te zijn op het gebied van fysieke veiligheid, moeten we eerst de randvoorwaarden binnen de organisatie van de brandweer invullen: *om buiten te kunnen spelen, moet de eigen tuin geharkt zijn*. Deze interne randvoorwaarden staan in hoofdstuk 3.

Om de doelen in deze uitgangspuntennotitie te bereiken, werkt de NVBR nauw samen met andere partijen, zoals de overheid (ministeries van BZK, VROM, VenW en SZW, VNG, IPO), private brancheorganisaties (VNO-NCW, Verbond van Verzekeraars, Vebon, Vewin, MKB-Nederland), consumentenorganisaties (Brandwondenstichting, Stichting Consument & Veiligheid), andere hulpdiensten (politie, GHOR) en kennisinstituten (RIVM, TNO, Nifv).

2 Doelen risicobeheersing

De uitgangspuntennotitie is gebaseerd op de doelen die de NVBR voor de komende jaren heeft geformuleerd op het terrein van risicobeheersing. Deze zijn onder meer terug te vinden in de volgende documenten:

- Visie op risicobeheersing (2006);
- Meerjaren programmabegroting 2008 e.v.;
- NVBR-stimuleringsprogramma *Veiligheid Voorop* (2008);
- Jaarverslag NVBR 2007 (2008).

Daarnaast sluit deze notitie aan bij NVBR-brede en strategische projecten, zoals Strategische Reis, Innovatie Moed, Aristoteles (model bedrijfsvoering brandweer) en Cicero (model kwaliteitszorg brandweer).

Hieruit zijn vier thema's gekomen, waarop de NVBR zich de komende jaren concentreert:

- 1 Scherpe verantwoordelijkheidsverdeling en verhoogd veiligheidsbewustzijn
- 2 (Brand)veiligheid als maatschappelijke afweging
- 3 Wet- en regelgeving
- 4 Toezicht, controle, handhaving

2.1 Scherpe verantwoordelijkheidsverdeling en een verhoogd veiligheidsbewustzijn

Verantwoordelijkheidsverdeling

De overheid spreekt de bouwer, gebruiker en eigenaar van een gebouw steeds vaker aan op zijn of haar verantwoordelijkheid voor (brand)veiligheid. De zorg voor veiligheid is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de overheid, het bedrijfsleven, andere organisaties en de burgers. Door 'terugtrekken van de overheid' en deregulering – uit oogpunt van lastenverlichting - worden steeds minder vergunningen afgegeven en treedt de overheid steeds meer controlerend op.

Veiligheidsbewustzijn

Om verantwoordelijkheid te kunnen nemen voor brandveiligheid, is veiligheidsbewustzijn nodig. Het Actieprogramma Brandveiligheid van het Ministerie van BZK en VROM heeft tot doel om het veiligheidsbewustzijn bij o.a. de bouwer, de gebruiker en de eigenaar te verhogen. De ministeries ontwikkelen hiervoor diverse instrumenten, waaronder een voorlichting- en bewustwordingscampagne. Het Actieprogramma Brandveiligheid richt zich, vanuit een landelijk perspectief, vooral op organisaties met verminderd zelfredzame personen.

Daarnaast is het belangrijk het veiligheidsbewustzijn van de burgers in het algemeen te vergroten. Woningbranden vormen een belangrijk aandeel in het aantal dodelijke slachtoffers bij brand. Brandonveilig gedrag is vaak de oorzaak. Alle activiteiten om het veiligheidsbewustzijn en de brandveiligheid in de leefomgeving te verhogen (zoals voorlichting), vallen onder de paraplu van



Community Safety. Goede ervaringen met deze methode in Engeland, zorgen er onder andere voor dat Community Safety ook in Nederland steeds meer aandacht krijgt. Hierbij maken we een nadrukkelijke koppeling tussen fysieke en sociale veiligheid, wat ook eisen stelt aan de multidisciplinaire samenwerking. Brandonderzoek door de brandweer levert noodzakelijke informatie op over de risico's in woningen en andere gebouwen. Deze resultaten vormen de basis voor Community Safety.

Pleidooi NVBR

- De primaire verantwoordelijkheid voor brandveiligheid van een gebouw ligt bij de eigenaar en de gebruiker. Tijdens de ontwikkel- en bouwfase ligt deze verantwoordelijkheid bij andere betrokken partijen, zoals architecten, projectontwikkelaars en bouwers.
- Bij een incident is de eigenaar/gebruiker van een gebouw zelf verantwoordelijk voor ontruiming en waar mogelijk bestrijding, tot aankomst van de brandweer (verwachtingsmanagement).
- De eigenaar van een gebouw is zelf verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van brandbeveiligingsinstallaties en een adequate (interne) reactie als het automatisch brandmeldsysteem af gaat. Dit pleit voor een onderzoek naar de basis van het automatisch doormelden, zodat het aantal onnodige uitrukken wordt verlaagd.
- Het verhogen van het veiligheidsbewustzijn van burgers via Community Safety is noodzakelijk om de brandveiligheid in woningen te verhogen.
- Brandonderzoek door de brandweer is een noodzakelijk middel om Community Safety doeltreffend in te zetten.

2.2 (Brand)veiligheid als maatschappelijke afweging

Doelkwantificering

Een risicoloze samenleving bestaat niet. Het bevoegd gezag moet steeds vaker een bestuurlijke afweging maken over de acceptatie van risico's. (Brand)veiligheid moet daarbij concurreren met andere maatschappelijke belangen als milieu, economie en welzijn. Voor een goede afweging hebben we politiek-bestuurlijk geformuleerde doelen voor (brand)veiligheid nodig, die antwoord geven op de vragen: "Wat mag (brand)veiligheid ons kosten" en "welk niveau van (brand)veiligheid streven we na in termen van slachtoffers, schade, etc.?" In het Actieprogramma Brandveiligheid onderkennen de ministeries van BZK en VROM dat het stellen van doelen wenselijk is.

Risicobenadering

Wanneer de doelen voor brandveiligheid politiek-bestuurlijk zijn gekwantificeerd, kunnen we mensen en middelen effectief en efficiënt inzetten om het gewenste niveau van brandveiligheid te bereiken. Dit vraagt om een integrale benadering van brandveiligheid op basis van risico's. In het Actieprogramma Brandveiligheid wordt gewerkt aan een risicobenadering voor brandveiligheid.

Adviesrol

Bij brandveiligheid staat een politiek-bestuurlijke afweging van risico's op basis van een risicobenadering en doelkwantificering centraal. Dit vraagt om een professionele adviseur met kennis van inhoud en processen: vakmanschap. Dit vakmanschap is te vinden bij de brandweer, zowel op lokaal als regionaal niveau. In de concept Wet Veiligheidsregio's neemt de brandweer een centrale plaats in als adviseur fysieke veiligheid. De regionale brandweer heeft een

adviesrol bij vergunningverlening binnen de reikwijdte van het Besluit Externe Veiligheid Inrichtingen en binnenkort ook voor het transport van gevaarlijke stoffen over weg, water en spoor en door buisleidingen. Naast de wettelijke adviestaken biedt de concept Wet Veiligheidsregio's ook mogelijkheden om invulling te geven aan niet wettelijke adviestaken, waarvoor het regionaal beleidsplan de basis vormt.

Tot slot heeft de Adviesraad Gevaarlijke Stoffen een tweetal rapporten gepubliceerd over de adviespraktijk van de brandweer bij de verantwoording van het groepsrisico. De conclusies uit deze rapporten ondersteunen de noodzaak om de adviesrol van de brandweer op het gebied van externe veiligheid verder te professionaliseren en sluiten daarmee aan bij de doelstelling van de programmafinanciering externe veiligheid.

Pleidooi NVBR

- Politiek-bestuurlijk vastgestelde doelen moeten de basis vormen voor het na te streven niveau van brandveiligheid.
- Een risicobenadering moet het uitgangspunt zijn voor een effectieve en efficiënte inzet van mensen en middelen om het politiek-bestuurlijk vastgestelde niveau van brandveiligheid te bereiken.
- Een adequate afweging over de inzet van mensen en middelen is alleen mogelijk als we kijken naar de hele veiligheidsketen: risicobeheersing, brandweezorg en nazorg.
- De brandweer moet zich doorontwikkelen tot dé adviseur over fysieke veiligheid bij bestuurlijke afwegingen.



2.3 Wet- en regelgeving

Goede wet- en regelgeving vormen de basis voor het politiek-bestuurlijk vastgestelde niveau van (brand)veiligheid. De wet- en regelgeving is voortdurend in ontwikkeling. Verschillende ministeries werken aan wetten en bijbehorende besluiten op dit gebied.

Wet Veiligheidsregio's

In 2009 treedt naar verwachting de Wet Veiligheidsregio's in werking met het daarbij behorende Besluit Veiligheidsregio's. Deze wet- en regelgeving vervangt de huidige Brandweerwet en de Wet Rampen en Zware Ongevallen. In de conceptwet krijgt de regionale brandweer een belangrijke adviestaak voor fysieke veiligheid. In het concept Besluit Veiligheidsregio's stelt de minister voor om opkomsttijden vast te leggen, (voorlopig) zonder de mogelijkheid om hier - op basis van lokale afwegingen - beargumenteerd van af te wijken. Het Besluit Personeel Veiligheidsregio's verankert de kwaliteitseisen van specialisten op het gebied van risicobeheersing.

Woningwet

De bouwregelgeving vormt het fundament van de brandveiligheid in Nederland. Op 1 november 2008 is het Gebruiksbesluit in werking getreden. Hierdoor verandert de rol van de brandweer van primair vergunningverlener naar primair handhaver¹. Daarnaast worden het Gebruiksbesluit en het Bouwbesluit in elkaar geschoven. In 2010 treedt de Wet Algemene Bepalingen Omgevingsvergunning in werking, waarbij de één-loket-gedachte gevolgen heeft voor de rol van de brandweer bij brandpreventie. In het Actieprogramma Brandveiligheid wordt gewerkt aan de toepassing van een



¹ Meestal heeft de brandweer bij vergunningverlening en handhaving de rol van adviseur aan het bevoegd gezag. De vergunningverlening en handhaving zelf wordt dan veelal uitgevoerd door een andere gemeentelijke dienst.

risicobenadering voor complexe gebouwen. In de toekomst gaat dit mogelijk de middel- en doelvoorschriften uit het Bouwbesluit vervangen.

Arbo-wet

De Arbo-wet verankert de verplichting voor een bedrijfshulpverleningsorganisatie. Een bedrijfshulpverleningsorganisatie is een van de vier pijlers waarop brandveiligheid is gebaseerd, naast bouwkunde, gebruik en installaties. De huidige verankering biedt onvoldoende garanties voor een adequate bedrijfshulpverleningsorganisatie in situaties waar veel personen aanwezig zijn, die geen werkgever-werknemer relatie hebben, zoals in een voetbalstadion, discotheek of ziekenhuis. Het Ministerie van SZW werkt momenteel aan de wettelijke verankering van de BHV-vereisten in een herkenbare AMvB, die wordt gekoppeld aan de Woningwet, de Arbo-wet én de Wet Veiligheidsregio's.

Wet Ruimtelijke ordening

Veiligheid is een van de aspecten, die bepalend zijn voor de ruimtelijke ordening in Nederland. Op 1 juli 2008 is de nieuwe Wet op de Ruimtelijke Ordening in werking getreden. Deze wet stroomlijnt en verkort de procedures en legt de verantwoordelijkheden op de verschillende niveaus vast (voor structuurvisie, 'inpassingplan' en projectbesluit). Dit vraagt om goede afspraken tussen het bevoegd gezag en de brandweer.

Wet Milieubeheer

De Wet Milieubeheer is de kapstok voor diverse AMvB's die van belang zijn voor de brandweer, zoals het Besluit Externe Veiligheid Inrichtingen (BEVI) en de AMvB Buisleidingen. Het BEVI is recent

aangepast, waarbij de adviesrol van de brandweer verduidelijkt is. Eenzelfde adviesrol wordt vastgelegd in de AMvB Buisleidingen.

Wet Vervoer gevaarlijke stoffen

Transport van gevaarlijke stoffen brengt risico's met zich mee. Deze risico's moeten in balans zijn met de ruimtelijke ordening langs de transportroutes. In het kader van het project Basisnet werken de Ministerie van VROM en VenW aan een AMvB Transport Externe Veiligheid (BTEV). Hierin wordt de adviesrol van de regionale brandweer beter verankerd dan in de huidige circulaire Vervoer Gevaarlijke Stoffen.

Waterleidingwet / Drinkwaterwet

Bluswater is geen vanzelfsprekendheid meer. Drinkwaterbedrijven zijn primair verantwoordelijk voor voldoende zuiver drinkwater. Om dit veilig te stellen, verkleinen zij de diameters van de leidingen. De zorg voor voldoende bluswater is een verantwoordelijkheid van het lokaal bevoegd gezag als onderdeel van de brandweezorg. Dit is onvoldoende wettelijk geborgd.

Pleidooi NVBR

- Brandweezorg en risicobeheersing zijn communicerende vaten, die in het Besluit veiligheidsregio's moeten zijn verbonden. Deze koppeling moet organisatorisch ook op lokaal en regionaal niveau worden geborgd.
- De organisatie van brandveiligheid in complexe bouwwerken vraagt om een risicobenadering aan de hand van Fire Safety Management in plaats van middelvoorschriften. De brandweer heeft hierbij een belangrijke adviesrol, vanwege haar specialistische vakmanschap.

- Het advies over brandveiligheid moet een onafhankelijke positie hebben in de afweging bij vergunningverlening.
- De primaire verantwoordelijkheid voor een adequate BHV-organisatie (gericht op zowel werknemers als niet-werknemers) ligt bij de eigenaar en de gebruiker van een gebouw.
- Om volwaardig te adviseren op alle terreinen van fysieke veiligheid, moet de brandweer in een vroegtijdig stadium betrokkenheid worden in het ruimtelijke ordening- en bouwproces.
- De brandweer is dé adviseur over zelfredzaamheid en bestrijdbaarheid bij externe veiligheidsvraagstukken dicht bij inrichtingen, transportassen en buisleidingen, vanwege haar specifieke kennis van fysieke veiligheid en haar rol bij het repressief optreden.
- We moeten de adviesrol van de brandweer verder professionaliseren, in samenhang met een bestuurlijk afwegingskader voor veiligheidsvraagstukken van het bevoegd gezag.
- Kwantificeren van beheersingsmaatregelen (in termen van effecten, kosten, baten) is noodzakelijk om als brandweer het bevoegd gezag adequaat te adviseren bij hun bestuurlijke afweging in veiligheidsvraagstukken.
- Burgemeester en wethouders zijn verantwoordelijk voor de zorg voor voldoende bluswater. Dit moet lokaal/regionaal beter worden ingevuld en stevig verankerd zijn in wet- en regelgeving.



2.4 Toezicht, controle en handhaving

Toezicht, controle, handhaving

Toezicht, controle en handhaving vormen het sluitstuk voor het borgen van (brand)veiligheid. De brandweer vervult hierin een belangrijke rol. Een speerpunt binnen het kabinetsbeleid is het verminderen van de administratieve lasten voor het bedrijfsleven. Dit uit zich met de komst van het Gebruiksbesluit onder meer in een verschuiving van vergunningverlening naar handhaving. De brandweer blijft – ook bij deze verandering - inhoudelijk deskundige op het gebied van brandveiligheid.

Eenduidig toezicht, omgevingsdiensten

De toezichthoudende instanties moeten daarnaast meersamenwerken om de administratieve lasten te drukken. Deze samenwerking is belangrijk rondom de bouw- en gebruiksvergunning, maar ook in het kader van het Besluit Risico's Zware Ongevallen (BRZO). De brandweer vervult een belangrijke rol bij BRZO Inspecties, vanwege haar specifieke kennis en haar rol in de rampenbestrijding. Deze inspecties vragen een hoge mate van expertise. Een minimale kritische massa (mensen, kennis en kwaliteit) in de regio moet het kennisniveau waarborgen.

Certificering

Goede certificeringregelingen en inspectieregelingen zijn de basis voor toezicht, controle en handhaving rond het steeds complexer wordende geheel van installaties. Ook voor bouwplantoetsing wordt een systematiek van certificering ontwikkeld. In lijn met een scherpere verantwoordelijkheidsverdeling en het verhogen van het veiligheidsbewustzijn, werken sommige gemeenten met een certificering van gebouwen, waarbij eigenaar en marktpartijen nadrukkelijk hun verantwoordelijkheid nemen.

Pleidooi NVBR

- De brandweer is gesprekspartner en adviseur bij de ontwikkeling van het gemeentelijke en landelijke handhavingsbeleid.
- De brandweer is/blijft formeel betrokken bij de herziening van inspectie- en certificeringregelingen.
- De brandweer blijft de inhoudelijk deskundige op het gebied van brandveiligheid, ondanks de veranderende rol van adviseur/vergunningverlener naar handhaver.
- Een adequate uitvoering van BRZO inspecties door de brandweer vraagt een voldoende kritische massa in de regio en een goede samenwerking met andere inspecterende partijen.
- Toezicht, controle en handhaving van BHV-organisaties moeten op lokaal niveau georganiseerd zijn om samenhang tussen de verschillende pijlers van brandveiligheid (bouwen, gebruik, installaties, interne organisatie) én de relatie met de veiligheidsketen te waarborgen.
- Toezicht, controle en handhaving van brandbeveiligingsinstallaties door de brandweer zijn noodzakelijk om het aantal onnodige uitrukken terug te dringen.
- Een systematiek van certificering van een gebouw is een waardevolle methode om het veiligheidsbewustzijn van eigenaren en gebruikers - en daarmee de brandveiligheid - te vergroten.

3 Interne randvoorwaarden

Om eerdergenoemde doelen te bereiken, moet de interne organisatie van de brandweer goed op orde zijn. Hiervoor heeft de NVBR een aantal speerpunten:

- Risicobeheersing in de veiligheidsregio

De Wet Veiligheidsregio's heeft grote consequenties voor de positie van risicobeheersing. Dit vraagt veel aandacht voor bundeling van kennis en expertise op regionaal niveau, de borging van informatie-uitwisseling in de veiligheidsketen en de van de onafhankelijkheid van de adviezen van de brandweer.

- Programmafinanciering Externe Veiligheid

Voor 2006-2010 stelt het ministerie van VROM geld beschikbaar aan de provincies, voor programma's op het gebied van externe veiligheid. Veel regionale brandweerkorpsen besteden een deel van dat geld aan hun adviestaak (vooral BEVI). We pleiten ervoor dat deze subsidie na 2010 beschikbaar blijft voor de wettelijke taken van de brandweer binnen externe veiligheid. De wet- en regelgeving die op dit moment in ontwikkeling is, zorgt voor een uitbreiding van de taken van de brandweer, die we verder moeten professionaliseren.

- Samenhang risicobeheersing – brandweezorg

Steeds meer dossiers vragen een gezamenlijke inspanning van risicobeheersing en brandweezorg, zoals brandonderzoek, Community Safety, bosbrandbestrijding en dossiers van risicobeheersing die mogelijk leiden tot aanpassing van repressieve protocollen (grote brandcompartimenten, coating LPG-tankwagens). Risicobeheersing en brandweezorg opereren soms in verschillende beleidsarena's. We moeten de samenwerking tussen deze vakgebieden intensiveren om de veiligheid in Nederland integraal te verbeteren.

- Multidisciplinair samenwerken

Een meer multidisciplinaire adviesrol van de brandweer vraagt om nauwe samenwerking met hulpverleningspartners als GHOR Nederland, de politie en de gemeenten. Hiermee kan de multidisciplinaire samenwerking die in de Wet Veiligheidsregio's vooral bestuurlijk is vastgelegd, ook ambtelijk worden geregeld. Dit vraagt om een intensievere samenwerking met crisisbeheersing, met een centrale rol voor het Veiligheidsberaad met de bijbehorende bestuurscommissies.

- Lerende organisatie

De brandweer streeft naar continue professionalisering. Belangrijk hierbij is het sluiten van de leerproces, door in de toekomst meer invulling te geven aan brandonderzoek. We leiden ons personeel niet alleen aan het begin van hun loopbaan op. Om een invulling te geven aan 'lifetime learning' worden op termijn onder meer prof-checks (kwaliteitseisen aan de deskundigheid van het brandweerpersoneel) geïntroduceerd. Om de kwaliteit van de organisatie te borgen, stelt de minister van BZK hieraan eisen in het Besluit Veiligheidsregio's. De NVBR werkt daarnaast mee aan de ontwikkeling van een maatlat externe veiligheid, om de minimale kritische massa (mensen, kennis, kwaliteit) vast te stellen voor de uitvoering van brandweertaken voor externe veiligheid.

- Relatie branche – overheid

Het ministerie van BZK wil in formele rijksregelgeving sterk beperken. De minister stelt systeemeisen vast in het Besluit Veiligheidsregio's. De invulling hiervan vindt plaats via brancherichtlijnen. Dit leidt tot meer taken voor het veld. Het beheer van de documenten moet helder en eenduidig geregeld zijn.



Colofon

Dit is een uitgave van de Nederlandse Vereniging voor Brandweezorg en Rampenbestrijding.

Redactie: NVBR/Gijssen Communicatie

Fotografie: NVBR/Koos Boertjens/Gemeente Den Haag, DSO

Vormgeving: Oud.Zuid Ontwerp

Druk: Drukkerij Roos en Roos

Tekstbijdrage namens de NVBR: Elie van Strien, Koos Scherjon, Jacqueline Buitendijk, Herman Meuleman, Job Kramer en Hester Veltman

